

ПОДОЛАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ПОДАТКОСПРОМОЖНОСТІ ЯК НАПРЯМ ДЕРЖАВНОГО СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ДЕПРЕСИВНИХ ТЕРИТОРІЙ

В умовах структурної перебудови економіки на базі ринкових відносин складність реалізації завдань щодо стимулювання розвитку депресивних територій полягає в тому, що його здійснення відбувається за відсутності необхідного обсягу фінансових ресурсів, недосконалості нормативно – правового забезпечення, незавершеності розбудови системи регіонального управління. В цьому контексті важливим напрямом державного стимулювання розвитку депресивних є подолання регіональної диференціації податкоспроможності шляхом збільшення податкових надходжень до місцевих бюджетів.

Однак, даний процес повинен передбачати не зростання ставок оподаткування, а закріплення за місцевими бюджетами відповідних часток загальнодержавних податків та зборів. підприємств). Дієвість цього заходу підтверджується й міжнародним досвідом. Зокрема, у Німеччині 44% ПДВ та 50% податку на прибуток корпорацій надходять до бюджетів земель та общин. У США основними дохідними джерелами бюджетів штатів і муніципалітетів є податок із продажу, податок на нерухомість та податок на доходи фізичних осіб. У Росії 15% ПДВ і податок на прибуток підприємств надходять до місцевих бюджетів. Посилення фінансової спроможності депресивних регіонів можливе також внаслідок введення в дію податку на нерухоме майно, надходження від якого могли б стати вагомим джерелом надходжень до бюджетів місцевого самоврядування за місцем знаходження нерухомості.

Існуюча система формування доходів місцевих бюджетів депресивних територій не стимулює їх приріст, а лише посилює залежність від трансфертів. Для розв'язання цих проблем доцільним є встановлення відсотка перерахування податку на прибуток підприємств до місцевого бюджету депресивних територій, що зменшить надходження до державного бюджету, проте знизить потребу в

перерахуванні міжбюджетних трансфертів і дотацій вирівнювання. Надходження від цього податку тісно пов'язані із рівнем соціально-економічного розвитку депресивного регіону та зазнають меншого впливу від економічної кон'юнктури. Відсоток надходження від податку на прибуток до місцевих бюджетів депресивних територій повинен закріплюватися на довгостроковій основі та бути вищим, ніж в інших регіонах зважаючи на регіональну диференціацію надходжень від цього податку. Аналіз податкових надходжень та трансфертів місцевих бюджетів проведений в другому розділі дисертаційного дослідження показав, що закріплення за місцевими бюджетами депресивних територій податку на прибуток у розмір 15 % дозволить на 10 % скоротити обсяг трансфертів з державного бюджету. При цьому даний процес сприятиме нарощенню податкової бази шляхом покращення адміністрування податків, стимулюватиме дії щодо створення відповідного інвестиційного клімату та динамічного соціально-економічного розвитку депресивних територій.

З метою підвищення рівня фінансової самодостатності депресивних регіонів доцільним є також закріплення на довгостроковій основі за місцевими бюджетами цих регіонів частки надходжень від податку на додану вартість. В процесі реформування ПДВ у податок односторонньої дії, який не потребує відшкодування відкриваються нові можливості для вдосконалення міжбюджетних відносин. Оскільки основою податкової бази ПДВ є витрати населення, витрати малого бізнесу та інших первинних платників ПДВ, то податок, в значній мірі, стає пропорційним споживанню регіону. Якщо залишати в місцевих бюджетах усіх регіонів 20 % від зібраного ПДВ – це буде такий рівень збільшення власних надходжень місцевих бюджетів за якого Дніпропетровська область та м. Київ стануть практично самодостатніми і не матимуть потреби у централізованій підтримці. В цілому по Україні трансферти Державного бюджету місцевим скоротяться майже на 40% [2, с.169]. При цьому, 25 % ПДВ в доходах місцевих бюджетів депресивних регіонів дозволить скоротити обсяг трансфертів з державного бюджету майже на 20 %. Надходження від ПДВ в розрахунку на одну особу будуть приблизно рівномірними та постійними в межах усіх депресивних

регіонів, це можна пояснити тим, що ПДВ є податком на внутрішнє споживання, а отже забезпечує рівномірні поповнення дохідної частини місцевих бюджетів. Однаковим мінімальним обсягом доходів для виконання програм без застосування трансфертної політики держави будуть також забезпеченні бюджети одного рівня.

Найбільш перспективним напрямом впровадження податкових платежів, що трансформуються у вагомі джерела доходів місцевих бюджетів депресивних територій є повне закріплення за місцевими бюджетами податку на нерухомість. Цей податок є муніципальним податком в усіх країнах Європейського союзу, хоча на центральному рівні визначаються його граничні ставки. До 50 % складає питома вага податку на нерухомість в структурі місцевих бюджетів у Греції, Данії, Люксембурзі та 100 % у Великобританії (включаючи в цей податок плату за землю). Закріплення в повному обсязі податку на нерухомість на рівні місцевих бюджетів депресивних регіонів сприятиме не лише ефективному використанню наявного нерухомого майна, але й стимулюватиме залучення в обіг додаткових коштів від нерухомості як продаваної, так і зданої в оренду. Це, у свою чергу, призведе до зниження цін на продаж і оренду нерухомості та залучення значних коштів в оборот. В даному процесі важливе значення має встановлення межі вартості нерухомості, нижче якої цей податок не накладається та розробка методики оцінки вартості нерухомого майна. При цьому, в межах депресивних регіонів податок на нерухомість доцільно вводити лише для юридичних осіб, оскільки обкладання цим податком фізичних осіб при невисокому рівні їх доходів призведе до негативних соціальних наслідків.

В проекті регіонального врядування та розвитку для депресивних регіонів пропонується встановити по податку на нерухомість два види ставок. Одна дуже низька у прив'язці до одного квадратного метра житла, вартість якого можна оцінити на рівні не вище 150% від середньої вартості по депресивному регіону. До уваги береться лише житло, що припадає не на кожного зареєстрованого жителя, а на кожного власника (прив'язка до зареєстрованих може призвести до великих недоїмок, оскільки у власника і у зареєстрованого інша відповідальність по оплаті житла). Тобто кожен власник платить, наприклад, 50 коп. за кожен метр своєї

власності. Але ці суми автоматично вираховується із квартирної плати і зараховується не як дохід житлово – комунальних підприємств, а як кошти, що ідуть до бюджетів розвитку. При цьому у бюджетах розвитку ці кошти повинні використовуватись тільки на удосконалення житлово – комунального господарства, включаючи ремонт та реконструкцію комунальних мереж, введення нового обладнання тощо. Друга ставка (для житла, що вище від 150% вартості середнього рівня) повинна визначатись в залежності від якісних параметрів житла. Для цього в залежності від ріелтерських оцінок встановлюються середні параметри вартості по кожній групі житла. Так, житло вартістю 2000 – 2100 у. о. за один метр отримує середню оцінку у 2050 у. о. Житло вартістю 2100 – 2200 буде мати середню величину 2150 у.о. [1, с.34]. Таким чином, необхідним є запровадження прогресивної ставки у діапазоні приблизно від 1% до 3% сукупної вартості нерухомості і без усяких прив'язок до квартплати. При цьому, повне закріплення податку на нерухомість за місцевими бюджетами депресивних територій проявлятиметься у збільшенні податкових платежів, забезпеченні стабільності їх надходжень до місцевих бюджетів та створить можливість покращення інвестиційного клімату депресивних регіонів за рахунок: диференціації ставок оподаткування для різних типів нерухомості, узгодження їх з розміром орендної плати, застосування податкових пільг для пріоритетних регіональних об'єктів комерційної нерухомості.

Таким чином, подолання регіональної диференціації податкоспроможності як напрям стимулювання розвитку депресивних територій за умов обмеженості власних фінансових ресурсів депресивних регіонів забезпечуватиме взаємодію фінансового та реального секторів економіки цих територій та дозволить депресивним регіонам повністю реалізувати наявний у них потенціал, максимально збільшити їх внесок у національну економіку, здобути конкурентні переваги на світових ринках.

Література

1. *Державна фінансова підтримка регіонального розвитку: аналітичний звіт / І. Яковенко, І. Щербина. – Київ, 2007. – 52 с.*

2. *Пилипів В.В. Бюджетне фінансування соціально-економічного розвитку регіонів: монографія / В.В. Пилипів. – Івано-Франківськ: ЛІК, 2007. – 228 с.*
3. *Стимулювання регіонального розвитку Закарпатської області: монографія / Л.Т. Шевчук, В.В. Папп, С.Д. Щеглюк; за ред. Л.Т. Шевчук. – Львів, 2008. – 187 с.*
4. *Шевчук Я.В. Механізм санації депресивних територіальних суспільних систем в контексті формування регіональної політики / Я.В. Шевчук. – Львів, 2004. – 63 с.*
5. *Штульберг Б.М. Региональная политика России: теоретические основы, задачи и методы реализации / Б.М. Штульберг, В.Г. Введенський. – М.: Гелиос АРВ, 2000. – 206 с.*